

οι γυναικες που γεννήθηκαν ανάμεσα στο 1937 και το 1957 τεκνοποιούν όλο και λιγότερα (σε μικρότερες δηλαδή ηλικίες). Η γενιά π.χ. του 1957 έφερε στον κόσμο τα παιδιά της, κατά μέσο όρο στα 26 της, ενώ αυτή του 1937 στα 28 της. Η πρώτη είχε κάνει ήδη στα 30 της, 1,4 παιδιά, ενώ η δεύτερη 1,6 παιδιά. Οι γυναίκες που γεννήθηκαν μετά το 1957 αντίθετως αρχίζουν να τεκνοποιούν όλο και σε μεγαλύτερες ηλικίες. Αποικιοποίησι, εισοδος όλο και μεγαλύτερου τμήματός τους στην αγορά εργασίας, στο δεύτερο-γενή και τρίτογενή τομέα και ταυτόχρονα παράταση των σπουδών είναι οι βασικοί παράγοντες που οδηγούν στην αύξηση αυτή, με αποτέλεσμα ενώ η μέση ηλικία στη γενιά του 1957 ανέρχεται σε 25,9 έτη, σε αυτήν του 1972 ξεπερνά τα 29 έτη (+ 3,5 έτη).

Έτσι η γενιά του 1972 έχει κάνει στα 30 της μόλις 0,9 παιδιά (56,5% του συνόλου των παιδιών της-εκτίμηση-), ενώ η γενιά του 1957 1,6 παιδιά- το 78,9% του συνόλου των παιδιών της.

Οι γυναίκες που γεννήθηκαν μετά το 1972 συνεχίζουν να κάνουν τα παιδιά τους σε όλο και μεγαλύτερη ηλικία, αλλά η τάση αυτή τείνει προοδευτικά να επιβραδύνεται. Ταυτόχρονα, οι γυναίκες αυτές έχουν μια σημαντική υστέρηση, στον αριθμό των παιδιών που έχουν φέρει στον κόσμο μέχρι τα 30 τους, συγκριτικώς με τις προγενέστερες γενιές γυναικών. Η συμπληρωμένη π.χ. γονιμότητα της γενιάς 1972 στα 30 έτη υπολείπεται κατά 46% αυτής της γενιάς του 1952, η γονιμότητα

της γενιάς του 1977 κατά 53% και της γενιάς του 1982 κατά 54,6% (η γενιά του 1952 στα 30 της είχε φέρει στον κόσμο 1,64 παιδιά/γυναίκα, αυτή του 1972 0,9 και οι γενιές 1977 και 1982 αντίστοιχα-εκτίμηση- μόλις 0,77 και 0,75 παιδιά/γυναίκα).

Οι νεότερες γενιές (οι γυναίκες που γεννήθηκαν μετά το 1972), τείνουν να “αναηλθίσουν” εν μέρει την “καθυστέρηση” που είχαν στα 30 τους. Η αναπαλήψωση αυτή όμως δεν μπορεί να είναι πλήρης, για δύο λόγους:

α) Οι πιθανότερες σύλληψεις και τεκνοποιήσεις μελώνονται ταχύτερα μετά τα 30 και β) η πρόσφατη βαθιά κρίση που προβλέπεται ότι θα διαρκέσει για αρκετά χρόνια, αναμένεται αργώς μεν να επταχύνει εκ νέου κατά τι τους ρυθμούς αύξησης της μέσης ηλικίας στη τεκνογονία στις γυναίκες που γεννήθηκαν μετά το 1980, ενώ πιθανότατα θα τις “υποχρεώσει” να κάνουν τελικά ακόμη λιγότερα παιδιά και από αυτές που γεννήθηκαν μια δεκαετία πριν. Οι γυναίκες που γεννήθηκαν μετά 1972 ως “τούτεν” δεν θα προλάβουν να φέρουν στον κόσμο στο τέλος του αναπαγωγικού τους κύκλου -ακόμη και αν το επιθυμούν- τα 1,6 παιδιά που έφεραν στον κόσμο οι γυναίκες που γεννήθηκαν γύρω από το 1970. Παράλληλα διαπιστώνεται μια προοδευτική μείωση του αριθμού των παιδιών που έφεραν στον κόσμο οι γυναίκες που γεννήθηκαν μετά το 1955-56 και ταυτόχρονα μια συνεχής αύξηση της μέσης ηλικίας που κάνουν τα παιδιά

τους, τάσεις που οδηγούν σε μια πρώτη περίοδο (1981-1999) στη μείωση των γεννήσεων (οι γεννήσεις το 1999 είναι 40,310 λιγότερες από αυτές του 1981), σε μια δεύτερη δε φάση -που δεν πρόκειται να διαρκέσει- από μια αύξηση των γεννήσεων καθώς οι γεννήσεις του 2009 είναι κατά 17.300 περισσότερες από αυτές του 1999.

Η αναπαλήψωση του χαμένου χρόνου

Από τα προαναφερθέντα είναι προφανές ότι η καταγραφή αύξηση των γεννήσεων στην τελευταία δεκαετία δεν οφείλεται ούτε στην αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδας, ούτε ακόμη στο ότι οι γυναίκες πρόσφατα άλλαξαν τα πρότυπά τους και κάνουν περισσότερα παιδιά (αντίθετως κάνουν λιγότερα). Οφείλεται πολύι απλά σε ένα φαινόμενο που είναι γνωστό στους έσονταις βασική δημογραφική παιδεία, στην αποκαλούμενη “αναπαλήψωση” των γεννήσεων (αναπαλήψωση του χαμένου χρόνου). Το πιο απλό παράδειγμα για να κατανοήσουμε το φαινόμενο αυτό, είναι οι παρατηρούμενες έντονες διακυμάνσεις του αριθμού των γεννήσεων και των δεικτών στη διάρκεια πολλαίων και αμέσως μετά από αυτούς. Ειδικότερα, στην περίοδο συγκρούσεων ένα τμήμα των γυναικών -ανεξαρτήτως ηλικίας- που θα επιθυμούσε να κάνει παιδιά την περίοδο αυτή, το αναβάλλει. Ως εκ τούτου, οι συντελεστές γονιμότητας συρρικνώνονται. Μόλις

λήξουν όμως οι εκθροπραξίες και επανέλθει η ομαλότητα, το τμήμα αυτό των γυναικών των γενιών που “εμπόδισταν” από τα γεγονότα της προηγούμενης περιόδου να τεκνοποιήσουν, “αναπαλήψωνουν” τον χαμένο χρόνο και φέρνουν στον κόσμο τα παιδιά που θα επιθυμούσαν να είχαν κάνει τα προηγούμενα χρόνια. Στις “μεταποταμμένες” χρονικά αυτές γεννήσεις προστίθενται και οι γεννήσεις των νεότερων γυναικών που δεν επιβίωσαν μεν από τον πόλεμο γιατί δεν ήταν σε ηλικία που θα μπορούσαν να κάνουν παιδιά, εισέρχονται όμως στην πρώτη μεταπολεμική περίοδο σε ηλικία που μπορούν πλέον να τεκνοποιήσουν. Έχουμε έτσι μια μικρή “έκρηξη” των γεννήσεων που διαρκεί κάποια χρόνια, στη διάρκεια των οποίων γεννιούνται και δείκτες απογειώνονται, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υψηλές τιμές, χωρίς να έχει αλλάξει κάτι ουσιαστικά στην επιθυμία των γυναικών να κάνουν παιδιά (και προφανώς και στον τελικό αριθμό των παιδιών που θα κάνουν). Κάτι αντίστοιχο έχει γίνει και στη χώρα μας. Ειδικότερα, οι διαδοχικές γενιές των γυναικών που γεννήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '50 και μετέπειτα (γενιές που άρχισαν να τεκνοποιούν μετά το 1980), φέρνουν στον κόσμο τα παιδιά τους όλο και σε μεγαλύτερη ηλικία με αποτέλεσμα την ταχύτερη συρρίκνωση των γεννήσεων και των δεικτών από τις αρχές του '80 έως και τα τέλη της δεκαετίας του '90. Οι παλαιότερες γενιές γυναικών, που είχαν ήδη α-

1999-2009 (το πλήθος των γεννήσεων αυτών μειώνεται ανάμεσα στα δύο αυτά έτη). Δεν οφείλεται όμως ούτε στο ότι οι γυναίκες που βρέθηκαν την περίοδο 1999-2009 στην πλέον αναπαγωγική τους ηλικία αποφάσισαν να κάνουν περισσότερα παιδιά από αυτές που γεννήθηκαν λίγο νεότερα (θα κάνουν μάλλον αλίγο). Είναι προφανές ότι η ανοδική αυτή τάση των γεννήσεων συντομα θα ανακοπεί καθώς οι γυναίκες που γεννήθηκαν ανάμεσα από 1972 και το 1982 τείνουν να σταθεροποιήσουν πλέον την μέση ηλικία στην απόκτηση των παιδιών τους.

Η νέα γενιά

Ο καθηγητής καταλήγει πως “το τι θα γίνει με τις νεότερες αυτές γενιές (> το 1982) είναι ακόμη άδηλο καθώς οι γυναίκες αυτές βρίσκονται στις πλέον αναπαγωγικές τους ηλικίες (25-35 ετών) σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από την ταχύτερη αύξηση της ανεργίας, τη σημαντική συρρίκνωση των εισοδημάτων και τη διάλυση του δημοκρατικού κράτους πρόνοιας υπήρχε στη χώρα μας, ενώ ταυτόχρονα δεν διαφαίνεται προς το παρόν η έξοδος από το τύπωμα. Το πώς θα αντιδράσουν στο νέο αυτό περιβάλλον αποτελεί ένα κρίσιμο ερώτημα, που δεν μπορεί άμεσα να απαντηθεί στο βαθμό που τα δεδομένα που διαθέτουμε σήμερα δεν είναι αρκετά για να ελέγξουμε τις όποιες υποθέσεις μας (οι γεννήσεις του 2010 προερχονται στο μεγαλύτερο μέρος τους από συλλήψεις του 2009)”. .